

Obozy w Emsland ...

W latach 1933-1945 państwo nazistowskie utrzymywało w Emsland oraz w Hrabstwie Bentheim 15 obozów.

Wszystkie obozy były miejscami terroru zarządzanymi czy to przez SS, czy też Urząd Sprawiedliwości bądź Wehrmacht. W sumie znosiło cierpienia 10.000 więźniów obozów koncentracyjnych oraz 70.000 więźniów skazanych przez sądy, a w czasie wojny dodatkowo ponad 100.000 jeńców wojennych.

Do zakończenia wojny więźniowie oraz jeńcy wojenni musieli ciężko pracować przy rekultywacji torfowisk, przy jego wydobywaniu i produkcji oraz w przemyśle zbrojeniowym, w rolnictwie, a także przy rozminowywaniu i usuwaniu niewypałów.

Ponad 20.000 osób, w większości radzieccy jeńcy wojenni umarli z głodu, z wycieńczenia i chorób, które były wynikiem przemocy fizycznej oraz były tzw. „osobami zastrzelonymi podczas próby ucieczki”.

Po zakończeniu wojny obozy pełniły rolę m.in. miejsca zakwaterowania dla byłych robotników przymusowych, a w późniejszych latach dla uchodźców i wysiedlonych. Dzisiaj na miejscu dawnych obozów znajdują się zakłady karne, osiedla mieszkalne, pola rolnicze lub inne powierzchnie użytkowe.

„Więźniowie obozów koncentracyjnych po zwolnieniu w roku 1933”
(Archivum Federalne)

**ESTERWEGEN MEMORIAL |
GEDENKSTÄTTE ESTERWEGEN**
Hinterm Busch 1
26897 Esterwegen, Niemcy

wstęp wolny

fon 0049 (59 55) 98 89 50
web www.gedenkstaette-esterwegen.de
mail info@gedenkstaette-esterwegen.de
facebook.com/GedenkstaetteEsterwegen
instagram.com/ged_esterwegen
youtube.com/@gedenkstaetteesterwegen

Godziny otwarcia

od kwietnia do października
od wtorku do niedzieli godz. 10 - 18
od listopada do marca
od wtorku do niedzieli godz. 10 - 17

Oprowadzanie publiczne

od lutego do grudnia
w każdą pierwszą niedzielę miesiąc
o godz. 11:00 i 15:00

Otwarte w poniedziałek wielkanocny oraz
w poniedziałek w Zielone Świątki
Zamknięte od 15 grudnia do 15 stycznia

VGH Stiftung

Stiftung
niedersächsische
Gedenkstätten

Emsland

Der Beauftragte der Bundesregierung
für Kultur und Medien

Stiftung
Niedersachsen

Emsländische
Sparkassenstiftung

Niedersächsische
Sparkassenstiftung

**Gedenkstätte
Esterwegen**

**„Nigdy nie
wolno o
tym
zapominać.”**

Gdzie daleko ...

Latem 1933 roku państwo pruskie na miejscu dzisiejszego Centrum Pamięci tworzy obóz koncentracyjny Esterwegen, w którym przetrzymywano więźniów politycznych.

W latach 1934-1936 podlega on „Inspekcji obozów koncentracyjnych” oddziałów SS. Ta rozwiązuje obóz w roku 1936; jego rolę przejmuje obóz koncentracyjny w Sachsenhausen pod Berlinem.

Do najsłynniejszych więźniów obozu Esterwegen należał laureat Pokojowej Nagrody Nobla z roku 1935 Carl von Ossietzky.

Od 1937 do 1945 roku Urząd Sprawiedliwości Rzeszy wykorzystuje obóz jako więzienie karne. W okresie II wojny światowej w obozie Esterwegen oraz w innych obozach na terenie Emsland przebywają żołnierze skazani przez sądy Wehrmachtu.

W latach 1943/44 w części obozu („Obóz Południe”) więziono bojowników ruchu oporu pochodzących z krajów Europy Zachodniej, byli to tzw. „więźniowie schwytani nocą i w mgłę”.

Historia ...

Lato 1933

Budowa obozu koncentracyjnego Esterwegen jako obozu podwójnego każdy dla 1000 jeńców przez państwo pruskie.

1934

Przejęcie obozu przez SS. Połączenie obozów; Budowa muru zewnętrznego o wysokości 2,5 metra oraz dwóch wieży strażniczych oraz wysokiej bramy wejściowej. Budowa bramy wewnętrznej z wieżą strażniczą dla jednosobowej obsługi ze stanowiskiem dla karabinu maszynowego. Budowa obiektów rekreacyjnych dla SS.

Jesień 1936

Rozwiązanie obozu koncentracyjnego Esterwegen; Przeprowadzka do Oranienburga (obóz koncentracyjny w Sachsenhausen).

Od roku 1937

Przejęcie przez administrację sądową i utworzenie obozu karnego. Rozbudowa obozu. Rozbudowa części wartowniczej obozu, budowa dwóch kolejnych wież strażniczych i nowej bramy wewnętrznej, nasadzenia drzew po obu stronach ulicy obozowej.

Maj 1943 – kwiecień 1944

Wydzielenie „**Obozu Południowego**” jako obozu dla 2700 tzw. „więźniów schwytanych nocą i w mgłę”. Byli to bojownicy ruchu oporu, głównie z Belgii.

Maj 1945 – lipiec 1947

Obóz internowania w brytyjskiej strefie okupacyjnej; następnie do roku 1951 oddział „Zakładu penitencjarnego Emsland”.

1953 – 1959

Obóz przejściowy dla uchodźców. Usunięcie wszystkich budynków byłego obozu.

1963 – 2001

Skład Bundeswehry z 18 magazynami po obu stronach drogi obozowej
Zasadzenie drzew amerykańskich (lata 70-te) i utworzenie pasa drzew zasłaniających widoczność.

2009 – 2011

Utworzenie **Miejsca Pamięci w Esterwegen**: Płyty ze stali corten jako „imitacja” murów, wież strażniczych i bram. Wysypanie terenu obozu żwirem lawowym, zaznaczając miejsca gdzie znajdowały się baraki wyspami z drzew.

Tutaj i dzisiaj ...

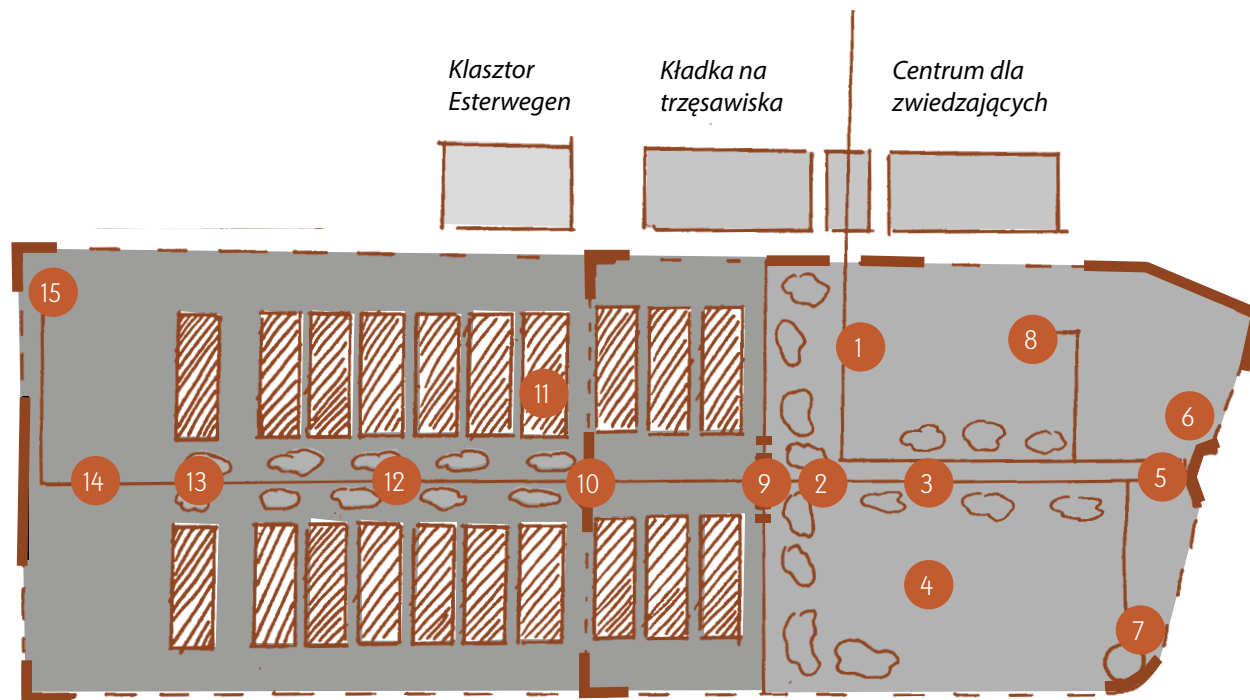
Miejsce Pamięci ma charakter europejskiego miejsca upamiętniającego wszystkie 15 obozów w Emsland oraz ich ofiary.

Jest wyrazem odrzucenia wszelkiej formy dyktatury, terroru i przemocy w polityce, odrzucenia nacjonalizmu i rasizmu. Wzywa do zaangażowania się w walkę o prawa człowieka, praworządność i demokrację.

Centrum dla zwiedzających, sale wystawowe i konferencyjne, biblioteka, archiwum oraz kawiarnia znajdują się w dawnych halach magazynowych Bundeswehry z lat 70.

Drogowskaz ...

- 1 **fontanna** w obozie strażników
- 2 **droga obozowa**
- 3 **schody prowadzące** do pomnika nazistów
- 4 **miejsce zakopania pomnika nazistów**
- 5 **główna brama** obozu
- 6 **tablica pamiątkowa Carl'a v. Ossietzky'ego**
- 7 **strefa rekreacyjna** w obozie wartowniczym z tak zwanym „Feldherrenhügel” (wzgórze Panów)
- 8 miejsce w którym znajdowała się „**światlica**” dla strażników obozowych
- 9 **wewnętrzna brama** obozu jenieckiego i „Obóz Południowy” dla tzw. więźniów „schwytych nocą i we mgle”
- 10 **Brama do aresztu ochronnego** obozu koncentracyjnego z lat 1934-1936
- 11 **miejsce nauki „Barak”**
- 12 **baraki jenieckie** po obu stronach drogi obozowej, która była wykorzystywana jako miejsce do apeli oraz miejsce publicznego znęcania się nad więźniami
- 13 **kuchnia i łazienka dla więźniów**
- 14 **brama awaryjna** i tablica pamiątkowa
- 15 **wieża strażnicza** w północno-zachodnim narożniku

Ekspozycja ...

Wystawa główna dokumentuje historię obozów w Emsland w latach 1933–1945.

Przedstawia wydarzenia w sposób chronologiczny w kontekście historii „Trzeciej Rzeszy” oraz wydarzeń regionalnych.

Skupiono się głównie na relacjach jenców, a także więźniowie pracujący na trzęsawiskach, ich życiu i cierpieniach w obozach.

Wystawa uzupełniająca ukazuje późniejszą historię obozów w Emsland.

Teren obozu ...

Obecna architektura ma pokazać rozmieszczenie obiektów w dawnym obozie.

W nowoczesny sposób (stalowe elementy) pokazuje poszczególne części obozu, które nie są już widoczne, a były miejscem przemocy i zagrożenia.

Miejsca po dawnych barakach zastąpiono „wyspami z drzew”.

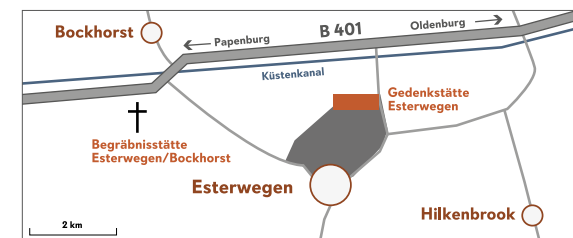
Żwir lawowy wysypany w miejsce dawnego terenu obozowego ma imitować tereny bagienne i trzęsawiska.

Stalowy pomost łączy historyczne miejsce obozu Esterwegen z sąsiednim, zrenaturyzowanym trzęsawiskiem, które było miejscem ciężkiej pracy przymusowej.

Oferujemy ...

- » Zwiedzanie z przewodnikiem dla grup szkolnych i innych po wcześniejszym umówieniu się
- » Odczyty i wykłady
- » Wystawy tematyczne
- » Zajęcia pokazowe, seminaria oraz szkolenie dla nauczycieli
- » Praktyki dla uczniów i studentów; Miejsca na dobrowolny rok socjalny
- » Korzystanie z biblioteki
- » Informacje o więźniach i jeńcach jak również opieka nad bliskimi

Pomysłodawca:

Szkoła Zawodowa o profilu Asystent Technologii Projektowania;

Zespół Szkół Zawodowych w Westerberg, Osnabrück

Broszura: Frida Thöle; Logo: Pia Bovenschulte

Źródła:

Archiwum Federalne w Berlinie, Muzeum Historii Kultury Osnabrück, Archiwum Miejsca Pamięci Esterwegen